

Titel proeftuin: Cultuur om de hoek

Het creëren van een Cultureel leerecostyeem waarin kinderen door middel van Museum om de hoek en het Verwonderpaspoort gestimuleerd worden om zowel binnen- als buitenschool met cultuur bezig te zijn.

Betrokken organisaties en overheden

Partners

- Naturalis (coördinator)
- BplusC
- Het Verwonderpaspoort
- Technolab Leiden
- De Leidse musea¹
- Universiteit Leiden
- Hogeschool Leiden
- PROOLEiden en SCOL (schoolbesturen in regio Leiden)
- Gemeente Leiden
- Centrum voor Jeugd en Gezin

Andere partners

- Regiogemeenten
- (Geïnteresseerde) schoolbesturen in de regio
- Jeugdtheaterhuis
- Jeugdtheaterschool
- Haagweg 4
- Floreokids (BSO)
- Cultuureducatiegroep

¹ Museum Lakenhal, Museum Volkenkunde, Rijksmuseum van Oudheden, Erfgoed Leiden e.o., Corpus, Rijksmuseum Boerhaave, Naturalis, Hortus botanicus Leiden, Sieboldhuis

<p>Doel van het project</p>	<p>Doel Jongeren in de regio Leiden, met speciale aandacht voor jongeren die weinig of geen toegang hebben tot kunst, cultuur, techniek, wetenschap en duurzaamheid, op betekenisvolle wijze binnen en buiten school in aanraking te brengen met kunst, cultuur, techniek, wetenschap en duurzaamheid in Leiden en omgeving en vanuit eigen nieuwsgierigheid en motivatie zelf creatief aan de slag te laten gaan.</p> <p>Aanvullende uitleg Het creëren van een Cultureel leerecostyeem waarin kinderen door middel o.a. van het verwonderpaspoort gestimuleerd worden om zowel binnen- als buitenschool met cultuur bezig te zijn.</p> <p>Kinderen kunnen na een bezoek aan een culturele instelling, thuis of op school verder aan de slag voor verdere verdieping op het onderwerp. Het culturele aanbod is daardoor veel groter dan alleen binnen onderwijstijd benut kan worden en het stimuleert leerlingen die niet snel uit eigen initiatief naar het museum gaan of culturele activiteiten te ondernemen, dit wel te gaan doen.</p>
<p>Waaruit bestaat de proeftuin?</p>	<p>We creëren in de regio Leiden de mogelijkheid voor jonge mensen om hun passie voor kunst, cultuur, techniek, wetenschap en duurzaamheid doorlopend te ontwikkelen en te verdiepen. We willen interesse aanwakkeren zodat kinderen hun passie kunnen ontdekken. De eerste stap om dit te bereiken is een samenhangend en samenwerkend netwerk van alle betrokken organisaties (zie partners). Gezamenlijk, en samen met de lokale gemeenschap, worden activiteiten ontwikkeld, verbonden en uitgevoerd die deelnemers de kans actief, creatief en onderzoekend bezig te zijn met kunst, cultuur, wetenschap en duurzaamheid. Onafhankelijk van tijd of locatie (op school en in de vrije tijd) worden kinderen en volwassen gestimuleerd om met cultuur bezig te zijn. De activiteiten hangen samen en zijn van verschillend niveau, van beginner tot gevorderd. Zo is continue ontwikkeling mogelijk en daarmee een leven lang leren.</p> <p>In het Museum om de Hoek organiseren we gedurende een periode een variëteit aan activiteiten resulterend in een tentoonstelling bedacht, gepland, geprogrammeerd, verzameld, gemaakt, gebouwd door de bewoners (jong en oud) van de wijk, in samenwerking met het rijke netwerk van culturele en onderwijspartners in de regio.</p> <p>Het thema cultuur zal ingebed worden in de infrastructuur van het Verwonderpaspoort in de regio. Dit betekent ten eerste dat de thema's kunst en cultuur, net als natuur, wetenschap, techniek en duurzaamheid deel gaan uitmaken van het Verwonderpaspoort. Zowel inhoudelijk als organisatorisch moet er integratie plaatsvinden.</p>

<p>Waar vindt de proeftuin plaats?</p>	<p>Bij de culturele instellingen en de basisscholen in de gemeenten van de Leidse regio. In de wijk, bij culturele partners en op de basisscholen</p> <p>Hiervoor zullen we het thema cultuur inbedden in de infrastructuur van het Verwonderpaspoort in de regio. Dit betekent ten eerste dat de thema's kunst en cultuur, net als natuur, wetenschap, techniek en duurzaamheid deel gaan uitmaken van het Verwonderpaspoort. Culturele partners gaan deelnemen aan de werkgroepen (inhoud en kwaliteit, innovatie, en communicatie), en online eilanden ontwikkelen passend bij het school- en familieaanbod.</p> <p>Ten tweede gaan de culturele partners ook deel uitmaken van de online Verwonderwereld, waar kinderen verdiepende activiteiten kunnen uitvoeren en docenten activiteiten kunnen boeken. Hiervoor zullen zowel technisch als inhoudelijk aanpassingen aan de Verwonderwereld nodig zijn.</p> <p>Sinds januari 2019 is Verwonderpaspoort beschikbaar voor alle scholen in de regio Holland-Rijnland. Tijdens de proeftuinperiode maken we voor alle scholen in de regio culturele activiteiten beschikbaar via het Verwonderpaspoort.</p>
<p>Wat is de planning van de uitvoering van de proeftuin</p>	<p>maart - juni 2019 Uitwerken plan Cultuur om de Hoek met partners, incl. gemeenten regio Leiden Werving locaties Museum om de Hoek Opstellen evaluatieplan Start inbedding Verwonderpaspoort</p> <p>juni - augustus 2019 Vorbereiding Museum om de Hoek</p> <p>september 2019 Start Museum om de Hoek fase 1</p> <p>sept 2019 - juli 2020 Activiteiten Museum om de Hoek, culminerend in buurttentoonstellingen Uitvoering inbedding Verwonderpaspoort (gereed maart 2020) Opzetten en Uitvoeren evaluatie en onderzoek</p> <p>jan 2020 Start Museum om de Hoek fase 2</p> <p>sept - december 2020 Analyse resultaten evaluatie, resulterend in rapportage Opstellen plan Cultuur om de Hoek 2021 - 2024 Organisatie bijeenkomst Cultuur om de Hoek voor partners en geïnteresseerden binnen en buiten de regio</p>

Aan welke thema('s) van MOCW geeft het invulling?

Cultuur maakt nieuwsgierig

Leren doe je niet alleen op school, dat doe je overal en altijd, een leven lang. Het onderwijs legt een waardevolle basis: kennis en interesse met betrekking tot cultuur, natuur, wetenschap, technologie en duurzaamheid worden op school aangewakkerd. Echter, de aandacht die het Primair Onderwijs hieraan kan besteden is beperkt. Daarnaast brengt een kind maar 16% van haar of zijn wakkere tijd door op school. De overige 84% brengt een kind buiten school door. Het uitbreiden van hun gezichtsveld via buitenschoolse ervaringen – en dit verbinden met het meer schoolse leren – is daarom essentieel. Juist in authentieke buitenschoolse situaties vindt leren plaats en ontwikkelen kinderen hun identiteit en zelfbeeld. In die 84% van de tijd kunnen kinderen gevoed worden door musea en andere leeromgevingen en worden de ervaringen die kinderen op school krijgen, verdiept en verbreed. School en buiten school versterken elkaar. Wanneer deze ervaringen ook nog op elkaar en op de nieuwsgierigheid van het kind zijn afgestemd, creëren we een omgeving waarin blijvende interesse ontstaat. Dan kunnen kinderen daadwerkelijk een passie ontwikkelen die de basis kan vormen voor hun verdere leven.

Kinderen betrokken en nieuwsgierig maken naar de wereld van cultuur, wetenschap en duurzaamheid is van belang om te kunnen participeren in de huidige en toekomstige samenleving. Hierbij hoort (juist) een creatieve en ontdekkende houding, die kinderen wendbaarder en weerbaarder maakt. Dit bereik je door de 21^e-eeuwse vaardigheden, zoals kritisch denken en probleemoplossend vermogen, te ontwikkelen. Door samenhang aan te brengen tussen de verschillende leeromgevingen wordt de betrokkenheid van kinderen groter en dat stimuleert de intrinsieke motivatie². Samenhangende verbinding met de wereld buiten school beïnvloedt de verdere keuzes die kinderen zullen maken voor hun toekomst. Niet voor niets blijkt uit Amerikaans onderzoek dat 86% van de mensen die in de wetenschap werken al op jonge leeftijd een interesse in wetenschap ontwikkeld hebben. Hiervan had 28% de eerste positieve ervaring op school, maar het dubbele percentage (55%) had deze in een buitenschoolse omgeving (Crowley et al, 2015)

² De genoemde aspecten van leren in deze alinea raken nauw aan de ontwikkelingen binnen onderwijs: Wetenschap & Technologie ((Leerplankader W&T, SLO 2016) en Onderwijs2032 (Eindadvies, Platform Onderwijs2032, 2016)

<p>Wat is de relevantie van het project voor de stedelijke regio?</p>	<p>De regio Leiden investeert op verschillende manieren in samenwerking binnen cultuur, wetenschap, technologie en duurzaamheid middels CMK, Verwonderpaspoort, Technolab, Natuur om de Hoek, etc. De proeftuin biedt de kans om een volgende stap te zetten in het versterken van de samenhang en de samenwerking tussen alle actoren in de Leidse regio, van leerlingen, scholen, instellingen en gemeenten.</p> <p>Scholen en leerlingen binnen en buiten Leiden, nog meer dan ze nu al doen, kennismaken met het cultuuraanbod in Leiden.</p> <p>En leerlingen aldaar krijgen de kans om na een bezoek aan een culturele instelling, thuis of op school verder aan de slag te gaan voor verdere verdieping op het onderwerp. Kinderen (en docenten en ouders) kunnen zo betrokken worden en blijven bij de culturele ontwikkelingen in de regio.</p> <p>Ten tweede biedt Cultuur om Hoek de kans om Jongeren in de regio Leiden, die weinig of geen toegang hebben tot kunst, cultuur, wetenschap en duurzaamheid, op betekenisvolle wijze binnen en buiten school in aanraking te brengen met kunst, cultuur, wetenschap en duurzaamheid.</p>
<p>Wat is de relevantie van het project voor andere stedelijke regio's? Wat is het leereffect?</p>	<p>Het concept van leerecosystemen is breed toepasbaar. Voor het Verwonderpaspoort geldt al dat er interesse is vanuit andere regio's (bv. Rotterdam en Utrecht) en dat er verkennende gesprekken hebben plaatsgevonden. Ook voor leerecosystemen is interesse, blijkt uit een landelijke inventarisatie van de VSC Wetenschapsmusea en science centers. Het project zal daarmee voorbeeldstellend kunnen zijn voor andere regio's die kinderen ook de mogelijkheid willen geven om hun interesse en passies doorlopend te ontwikkelen en verdiepen in onderwerpen passend bij cultuur, wetenschap, technologie en duurzaamheid.</p> <p>Ook de samenwerking tussen de partners is leerzaam voor andere regio's. We breiden het samenwerkend netwerk in de regio Leiden uit en gaan het gezamenlijk en met lokale gemeenschappen mogelijk maken voor kinderen om op betekenisvolle wijze in aanraking te komen met kunst, cultuur, wetenschap en techniek in Leiden en omgeving. Hierbij verbinden we ook domeinen (zoals bv. cultuur en techniek) die op school vaak gescheiden blijven.</p> <p>We zullen daarom de resultaten van het project delen met de andere regio's middels een afsluitende bijeenkomst en een eindrapport dat ook te gebruiken is buiten de regio Leiden. Ook richten we een klankbordgroep op met daarin vertegenwoordigers van de betrokken organisaties en relevante experts van zowel binnen als buiten de regio. Denk hierbij aan overheden, schoolbesturen, fondsen en culturele partners.</p>

<p>Wat is de relevantie van het project voor de rijksoverheid ? Aan welke landelijk knelpunt of ambitie levert het een bijdrage?</p>	<p>De rijksoverheid heeft cultuureducatie als belangrijk speerpunt de komende jaren. In de plannen van OCW staat dat ieder kind goed cultuuronderwijs verdient. De minister heeft aangekondigd de positieve ontwikkeling die in gang is gezet met <i>Cultuureducatie met kwaliteit</i> te willen voortzetten. En dat ze daarbij open staat voor de inzet van andere instrumenten voor duurzaam cultuuronderwijs.</p> <p>Daarnaast wordt cultuuronderwijs één van de negen leergebieden van het nieuwe kerncurriculum van het PO (en VO) vanaf 2021. Cultuur om de hoek sluit hier nauw bij aan en draagt bij aan het duurzaam versterken van cultuuronderwijs in de breedste zin van het woord. Het combineert op unieke wijze cultuureducatie op school en buiten school, en binnen en buiten schooltijd.</p>
<p>Wat is de relevantie van het project voor de cultuursector?</p>	<p>Culturele instellingen, hebben de sterke wens en zetten zich steeds vaker in om er voor iedereen te zijn (inclusief te zijn). Dat is in veel gevallen niet eenvoudig omdat van oudsher er toch vooral een hoger opgeleid publiek naar de musea komt. Het vereist een andere manier van werken om er echt voor iedereen te zijn. Zoals Nina Simon in haar boek <i>The Art of Relevance</i> (2016) schrijft:</p> <p><i>“When we invite in outsiders, of any kind, we have to do it on their terms. Not ours. [...] They have given us the gift of their participation, and they deserve our interest and respect. Even if that requires new ways of working, speaking or connecting.”</i></p> <p>De samenwerking die voorgesteld wordt is uniek. Het Verwonderpaspoort en in het verleden de Leidse Musea hebben laten zien dat intensieve samenwerking tussen culturele instellingen mogelijk is en meerwaarde oplevert. Cultuur om de Hoek gaat een stap verder en betreft ook burger direct bij cultuur in de eigen wijk en de regio. Het brengt cultuur dichtbij.</p> <p>Dit is relevant voor de gehele cultuursector waarin nagedacht wordt over inclusiviteit. Hierin is bv. co-creatie een veel gebezigd woord. Dit is een van de uitgangspunten van Cultuur om de Hoek.</p> <p>Ook relevant is de opzet van de organisatie. Het Verwonderpaspoort en ook Cultuur om de Hoek is opgezet en wordt ontwikkeld door de organisaties zelf, inclusief de scholen. Het is daarmee een platform waarin vanuit intrinsieke motivatie samengewerkt wordt. De culturele partners bereiken via dit platform jongeren in de Leidse regio en stimuleren hen om in aanraking te komen met cultuur, terwijl er tegelijkertijd samenhang en saamhorigheid heerst.</p>

<p>Wat is de relevantie van het project voor het publiek?</p>	<p>Cultuur om de Hoek streeft naar het opzetten van leerecosystemen in de regio Leiden. Met een leerecosysteem wordt een regionaal samenwerkingsverband bedoeld dat gezamenlijk een netwerk vormt tussen scholen, BSO's, musea, bibliotheken, culturele instellingen, buitenschoolse clubs etcetera.</p> <p>Een leerecosysteem kan voor kinderen en volwassenen cultuur (zowel het aanbod als deelnemen aan) van extra relevantie voorzien. Een leerecosysteem is georganiseerd rond de passies en interesses van het kind. Binnen leerecosystemen stemmen organisaties aanbod op elkaar af en op vragen die leven bij kinderen en scholen, zodat kinderen - geholpen door een (kennis) infrastructuur - hun eigen leerpaden kunnen samenstellen.</p> <p>Binnen het systeem zijn verschillende leermogelijkheden en kansen verbonden met een volgende nieuwe kans of activiteit. Zo kunnen kinderen zich steeds verder ontwikkelen, vanuit hun eigen motivatie in de rijke leeromgeving die de regio biedt. Een goed functionerend leerecosysteem biedt kinderen gelijke kansen en creëert een omgeving waar je altijd welkom bent, waar je ook vandaan komt, op welke school je ook zit of wat je ouders ook doen.</p> <p>Het Verwonderpaspoort biedt voor het bovenstaande de infrastructuur waarin kinderen (en docenten en ouders) echt verbonden kunnen blijven met cultuur in de regio, binnen en buiten schooltijd. Het culturele aanbod is daardoor veel groter dan alleen binnen onderwijstijd benut kan worden en Museum om de Hoek zal kinderen die niet snel uit eigen initiatief naar het museum gaan of culturele activiteiten te ondernemen, dit wel te gaan doen</p>
<p>Investing/kosten</p>	<p>Zie begroting in plan.</p>

Financiering	Zie dekking in plan.
Hoe wordt de proeftuin gemonitord?	<p>Gedurende de proeftuinperiode monitoren we de voortgang op twee manieren. Deze voeren we uit in samenwerking met de Hogeschool Leiden en de Universiteit Leiden.</p> <p>Ten eerste gaan we in samenwerking met zowel Hogeschool Leiden als Universiteit Leiden activiteiten binnen Cultuur om de Hoek evalueren. Focus zal hierbij liggen op kwaliteit en effectiviteit van de activiteiten. Hiervoor wordt een evaluatieplan opgesteld. Hierbij kan ook gebruik gemaakt worden van de halfjaarlijkse rapportages van het Verwonderpaspoort waarbij kengetallen per periode vergeleken kunnen worden (o.a. aantal pasjes, activiteit in de online wereld, boekingen, etc.)</p> <p>Ten tweede gaan we in samenwerking met de Hogeschool Leiden onderzoek doen aan leerecosystemen. Hierbij gaat een onderzoeker een praktijkgericht onderzoek opzetten en uitvoeren waar onderzoeksvragen over deelname aan een leerecosysteem en/of identiteit van de deelnemers onderzocht gaan worden.</p> <p>De resultaten van deze activiteiten worden verwerkt in een rapport en resulteren vervolgens in een plan voor Cultuur om de Hoek 2021 - 2024. Hiervoor zal in 2020 geïnventariseerd en uitgewerkt worden hoe Cultuur om de Hoek structureel ingebed kan worden binnen de regio in het licht van cultureel beleid, en gesprekken met gemeenten, fondsen, partners, bedrijven e.a.</p> <p>Rapport en plan worden gepresenteerd op een bijeenkomst in najaar 2020, voor deelnemers van binnen de regio Leiden en juist ook van buiten de regio, zoals vertegenwoordigers vanuit andere regio's, gemeenten, etc.</p>

Opgesteld door + datum

Yuri Matteman, museum Naturalis
Judith Nijssen, gemeente Leiden
28-2-2019

Cultuur om de Hoek

Inleiding

De jongeren zijn de toekomst. Daarom is het van groot belang dat jongeren de kans krijgen zich te ontwikkelen tot actieve burgers in de wereld van kunst, cultuur, wetenschap en duurzaamheid. Alle jongeren in Leiden en omgeving, ongeacht achtergrond, moeten de mogelijkheid krijgen om een volgende stap te kunnen zetten in zijn of haar passie, interesse en enthousiasme voor kunst, cultuur, techniek, wetenschap en duurzaamheid. Niet incidenteel, maar via een krachtig cultureel leerecosysteem.

Leren doe je niet alleen op school, dat doe je overal en altijd, een leven lang. Kinderen op de basisschool brengen ongeveer 16% van hun wakkere tijd door op school en 84% daarbuiten. Juist om kinderen op betekenisvolle wijze in aanraking te brengen met kunst, cultuur, techniek, wetenschap en duurzaamheid in Leiden en omgeving, is verbinding tussen de verschillende leeromgevingen belangrijk, tussen buiten en binnen. Binnen de tijd die een kind op school zit, wordt veel verwacht van de school en de leerkracht. Er ligt een enorm potentieel om kinderen nieuwsgierig(er) naar en betrokken(er) maken wanneer scholen en buitenschoolse leeromgevingen in samenhang gaan samenwerken.

Dit willen wij organiseren door samen met de relevante organisaties en burgers een ecosysteem te creëren waar jongeren op allerlei plekken (thuis, op school, buiten schooltijd, bij culturele instellingen) en onafhankelijk van tijd, aan de slag kunnen met bovengenoemde onderwerpen.

Het doel:

Jongeren in de regio Leiden, met speciale aandacht voor jongeren die weinig of geen toegang hebben tot kunst, cultuur, wetenschap en duurzaamheid, op betekenisvolle wijze binnen en buiten school in aanraking te brengen met kunst, cultuur, techniek, wetenschap en duurzaamheid in Leiden en omgeving en vanuit eigen nieuwsgierigheid en motivatie zelf creatief aan de slag te laten gaan.

Museum om de Hoek

We creëren in de regio Leiden de mogelijkheid voor jonge mensen om hun passie voor kunst, cultuur, wetenschap en duurzaamheid doorlopend te ontwikkelen en te verdiepen. We willen interesse aanwakkeren zodat kinderen hun passie kunnen ontdekken. De eerste stap om dit te bereiken is een samenhangend en samenwerkend netwerk van alle betrokken organisaties (zie partners).

Gezamenlijk, en samen met de lokale gemeenschap, worden activiteiten ontwikkeld, verbonden en uitgevoerd die deelnemers de kans actief, creatief en onderzoekend bezig te zijn met kunst, cultuur, techniek, wetenschap en duurzaamheid. Onafhankelijk van tijd of locatie (op school en in de vrije tijd) worden kinderen en volwassenen gestimuleerd om met cultuur bezig te zijn. De activiteiten hangen samen en zijn van verschillend niveau, van beginner tot gevorderd. Zo is continue ontwikkeling mogelijk en daarmee een leven lang leren.

In het **Museum om de Hoek** organiseren we gedurende een periode een variëteit aan activiteiten resulterend in een tentoonstelling bedacht, gepland, geprogrammeerd, verzameld, gemaakt, gebouwd door de bewoners (jong en oud) van de wijk, in samenwerking met het rijke netwerk van culturele en

onderwijspartners in de regio. Onderwerp en uitvoering van de expositie staat niet vast. De volgende stellingen geven een indruk van de mogelijkheden:

- Kunst kun je zelf maken
- Objecten (beeldende kunst, volkenkundig, historisch, wetenschappelijk, natuurhistorisch) kun je zelf verzamelen of lenen.
- Een tentoonstelling moet ontworpen en gebouwd worden (verbinding met techniek)
- Uitvoeringen (theater, dans en muziek) kunnen onderdeel zijn van een tentoonstelling.
- Zonder aandacht (publiekscampagne) komen er geen bezoekers.
- Een tentoonstelling kan overal plaatsvinden, zelfs op meerdere plekken (bv. op school, in de bibliotheek, op straat, in de woonkamer, in een park, in een museum etc.)

Kinderen kunnen hier op allerlei manieren aan meewerken:

- via projecten op school
- via de (op te richten) cultuurclub
- via workshops en andere activiteiten bij de culturele partners
- via stages bij culturele partners en anderen (bv. LIS, Hogeschool Leiden, Universiteit Leiden)
- via coaching
- etc.

De jongeren worden bij hun ontdekkingstocht geholpen door enthousiaste professionals die ze ondersteunen bij alle facetten van het ontwikkelen van een expositie.

Activiteiten

De proeftuin Cultuur om de Hoek ontwikkelt in 2019 en 2020 de volgende activiteiten en voert deze uit.

Inbedding cultuur in Verwonderpaspoort

Het thema cultuur zal ingebed worden in de infrastructuur van het Verwonderpaspoort in de regio. Dit betekent ten eerste dat de thema's kunst en cultuur, net als natuur, wetenschap, techniek en duurzaamheid deel gaan uitmaken van het Verwonderpaspoort. Zowel inhoudelijk als organisatorisch moet er integratie plaatsvinden. Culturele partners gaan deelnemen aan de werkgroepen (inhoud en kwaliteit, innovatie, en communicatie), en online eilanden ontwikkelen passend bij het school- en familieaanbod.

Ten tweede gaan de culturele partners ook deel uitmaken van de online Verwonderwereld, waar kinderen verdiepende activiteiten kunnen uitvoeren en docenten activiteiten kunnen boeken. Hiervoor zullen zowel technisch als inhoudelijk aanpassingen aan de Verwonderwereld nodig zijn.

Sinds januari 2019 is Verwonderpaspoort beschikbaar voor alle scholen in de regio Holland-Rijnland. Tijdens de proeftuinperiode maken we voor alle scholen in de regio culturele activiteiten beschikbaar via het Verwonderpaspoort.

Museum om de Hoek

Museum om de Hoek wordt in de regio uitgerold door ten eerste bij Natuur om de Hoek in Leiden de Kooi³ elementen van Museum om de Hoek te testen. Tegelijkertijd voeren we Museum om de Hoek uit op drie tot vijf locaties in de regio Leiden. We richten ons hier op dit moment op Merenwijk en Stevenshof in Leiden, Samenwerkingsverband HLT (Hillegom, Lisse, Teylingen) en Katwijk. Per

---

³ Dit is een buurt waar kinderen normaliter niet makkelijk in contact komen met kunst, cultuur en duurzaamheid. Hier wordt met 3 scholen nauw samengewerkt aan een leerecosysteem.

uitvoering gaan we uit van een samenwerking met 3 basisscholen en en (indien mogelijk) 1 middelbare school, waar op meer of minder intensieve wijze alle leerlingen, docenten en ouders betrokken zijn.

De precieze invulling van Museum om de Hoek wordt zo snel mogelijk na toekenning concreter gemaakt door de partners. Hierbij houden we rekening met het feit dat dit vanuit het concept buurtgerichte activiteiten zijn, en dat deze dus mede door buurtbewoners vorm worden gegeven.

Evaluatie en ontwikkeling plan 2021 -2024

Gedurende de proeftuinperiode monitoren we de voortgang op twee manieren. Deze voeren we uit in samenwerking met de Hogeschool Leiden en de Universiteit Leiden.

Ten eerste gaan we in samenwerking met zowel Hogeschool Leiden als Universiteit Leiden activiteiten binnen Cultuur om de Hoek evalueren. Focus zal hierbij liggen op kwaliteit en effectiviteit van de activiteiten. Hiervoor wordt een evaluatieplan opgesteld. Hierbij kan ook gebruik gemaakt worden van de halfjaarlijkse rapportages van het Verwonderpaspoort waarbij kengetallen per periode vergeleken kunnen worden (o.a.aantal pasjes, activiteit in de online wereld, boekingen, etc.)

Ten tweede gaan we in samenwerking met de Hogeschool Leiden onderzoek doen aan leerecosystemen. Hierbij gaat een onderzoeker een praktijkgericht onderzoek opzetten en uitvoeren waar onderzoeksvragen over deelname aan een leerecosysteem en/of identiteit van de deelnemers onderzocht gaan worden.

De resultaten van deze activiteiten worden verwerkt in een rapport en resulteren vervolgens in een plan voor Cultuur om de Hoek 2021 - 2024. Hiervoor zal in 2020 geïnventariseerd en uitgewerkt worden hoe Cultuur om de Hoek structureel ingebed kan worden binnen de regio in het licht van cultureel beleid, en gesprekken met gemeenten, fondsen, partners, bedrijven e.a.

Rapport en plan worden gepresenteerd op een bijeenkomst in najaar 2020, voor deelnemers van binnen de regio Leiden en juist ook van buiten de regio, zoals vertegenwoordigers vanuit andere regio's, gemeenten, etc.

Infrastructuur

Een deel van de benodigde infrastructuur is reeds aanwezig: zo is het Verwonderpaspoort een bekend begrip in de Leidse regio. Dit paspoort is gericht op kinderen in de basisschoolleeftijd en richt zich op natuur, wetenschap, technologie en duurzaamheid. Het unieke van dit paspoort is dat kinderen ná een bezoek aan een van de deelnemende instellingen thuis verder aan de slag kunnen op de computer met het paspoort voor verdere verdieping. Het Verwonderpaspoort heeft in 2017 de Museumeducatieprijs van OCW en de Museumvereniging gewonnen (zie bijlage 1).

Ook het project Natuur om de Hoek (dat reeds loopt in Leiden) kan bijdragen aan de benodigde infrastructuur en expertise voor het cultureel leerecosysteem. Cultuur om de hoek zal vanuit deze uitgangspunten vormgegeven worden (zie bijlage 2).

Partners

- Naturalis (coördinator)
- BplusC
- Het Verwonderpaspoort
- Technolab Leiden

- De Leidse musea⁴
- Universiteit Leiden
- Hogeschool Leiden
- PROOLEiden en SCOL (schoolbesturen in regio Leiden)
- Gemeente Leiden
- Centrum voor Jeugd en Gezin
- Regiogemeenten

Andere partners

- (Geïnteresseerde) schoolbesturen in de regio
- Jeugdtheaterhuis
- Jeugdtheaterschool
- Haagweg 4
- Floreokids (BSO)
- Cultuureducatiegroep

Planning

Wanneer	Wat
maart - juni 2019	<ul style="list-style-type: none"> • Uitwerken plan Cultuur om de Hoek met partners, incl. gemeenten regio Leiden • Werving locaties Museum om de Hoek • Opstellen evaluatieplan • Start inbedding Verwonderpaspoort
juni - augustus 2019	<ul style="list-style-type: none"> • Voorbereiding Museum om de Hoek
september 2019	<ul style="list-style-type: none"> • Start Museum om de Hoek fase 1
sept 2019 - juli 2020	<ul style="list-style-type: none"> • Activiteiten Museum om de Hoek, culminerend in de buurttentoonstellingen • Uitvoering inbedding Verwonderpaspoort (gereed maart 2020) • Opzetten en Uitvoeren evaluatie en onderzoek
jan 2020	<ul style="list-style-type: none"> • Start Museum om de Hoek fase 2
sept - december 2020	<ul style="list-style-type: none"> • Analyse resultaten evaluatie, resulterend in rapportage • Opstellen plan Cultuur om de Hoek 2021 - 2024 • Organisatie bijeenkomst Cultuur om de Hoek voor partners en geïnteresseerden binnen en buiten de regio

⁴ Museum Lakenhal, Museum Volkenkunde, Rijksmuseum van Oudheden, Erfgoed Leiden e.o., Corpus, Rijksmuseum Boerhaave, Naturalis, Hortus botanicus Leiden, Sieboldhuis

Begroting

Kosten

Wat	bedrag
Museum om de Hoek	
Inhoudsontwikkeling, incl. trainen begeleiders	€40.000
Materialen	€20.000
Ontwikkeling en begeleiding vanuit culturele partners	€60.000
Ontwikkeling en begeleiding vanuit onderwijspartners	€30.000
Inbedding Verwonderpaspoort	
Inbedding thema cultuur	€50.000
Inbedding online Verwonderwereld	€50.000
Algemeen	
Projectcoördinatie	€60.000
Communicatie	€30.000
Onderzoek aan leerecosystemen	€30.000
Deelname kernteam, stuurgroep, trainingen, etc.	€40.000
Evaluatie en ontwikkeling plan 2021 - 2024	€20.000
Algemene kosten (reis en verblijf, catering, huur ruimten, etc.)	€10.000
Onvoorzien	€20.000
Totaal	€460.000

Dekking

	Bedrag (€)
Cofinanciering ⁵	€230.000
Bijdrage Proeftuinen OCW	€230.000
Totaal	€460.000

⁵ Bestaand uit reguliere middelen cultuur, bijdragen gemeenten regio Leiden, Verwonderpaspoort, Natuur om de Hoek, Technolab, eigen inbreng partners e.a.

Organisatie

De inhoudelijke verantwoordelijkheid ligt bij de regiegroep, waarin een vertegenwoordiger van de partners zitting hebben. Naturalis is verantwoordelijk voor de coördinatie. Voor de scholen geldt, dat we streven naar zowel vertegenwoordiging uit de schoolbesturen, als uit de betrokken scholen. Ook ouders zullen vertegenwoordigd zijn. De regiegroep komt tweemaandelijks bij elkaar (indien nodig vaker).

Inhoudelijke ontwikkeling en uitvoering is een samenwerking tussen alle partners onder begeleiding van de projectcoördinator die ook de procesbegeleiding doet. Hiervoor worden kernteams opgezet die zich richten op de specifieke Museum om de Hoek locaties in de regio. In de kernteams werken inhoudsontwikkelaars, begeleiders, leerkrachten en ouders samen.

Er wordt een klankbordgroep opgericht met daarin vertegenwoordigers van de betrokken organisaties en relevante experts van zowel binnen als buiten de regio. Denk hierbij aan overheden, schoolbesturen, fondsen en culturele partners.

Bijlage 2: Verwonderpaspoort

Het Verwonderpaspoort enthousiasmeert kinderen voor natuur, wetenschap, technologie en duurzaamheid. Door school te verbinden met thuis en buitenschoolse organisaties zoals musea. komen kinderen in aanraking met echte voorbeelden, echte voorwerpen en echte wetenschappers. Ook bouwen we een duurzame samenwerking tussen de deelnemende organisaties, en creëren we samenhangend educatief aanbod. De samenwerking leidt tot hogere kwaliteit van het aanbod en het delen van kennis en expertise.

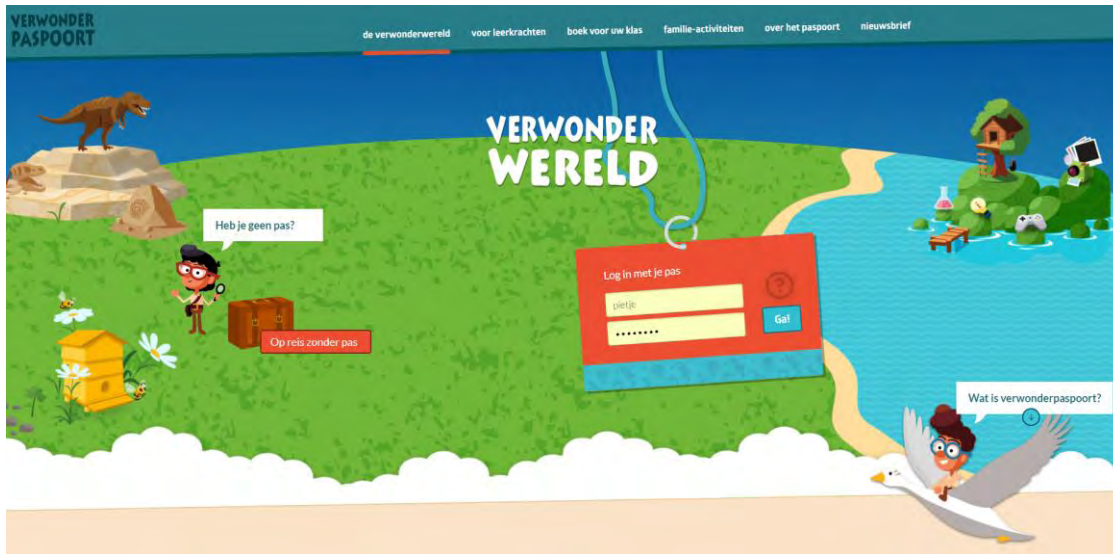
Het aanbod van 12 partners op het gebied van Natuur, Wetenschap, Technologie en Duurzaamheid in Leiden is samengebracht binnen het Verwonderpaspoort en wordt ontsloten via de gemeenschappelijke website: www.verwonderpaspoort.nl. Hierdoor kunnen scholen eenvoudig de juiste activiteiten voor hun klassen vinden en aanvragen. Dit kan onder andere door te zoeken op kerndoelen en vaardigheden voor Wereldoriëntatie die gekoppeld zijn aan de activiteiten.

Nadat de kinderen een activiteit hebben gevolgd, wordt hun Verwonderpaspoort gescand en spelen zij een digitaal eiland vrij in de Verwonderwereld. Op dit eiland vinden zij nog meer informatie, proefjes, filmpjes en (mini)games over het onderwerp van de gevolgde activiteit. Op deze manier gaat het leren ook na de activiteit nog verder: formeel en informeel leren zijn samengevoegd en vullen elkaar aan. Het Verwonderpaspoort bestaat uit een schoolpas en een thuispas. De schoolpas wordt gebruikt als de kinderen via hun school een activiteit volgen en met de thuispas kunnen de kinderen ook buiten school om gebruik maken van familieactiviteiten waarmee ze een eiland in de Verwonderwereld kunnen vrijspelen.

Het educatieve aanbod is door de betrokken partners zelf ontwikkeld. De kwaliteit van het aanbod voldoet aan vooropgestelde richtlijnen door de Hogeschool Leiden (Pabo) en wordt getoetst middels een onderling intervisietraject voor alle partners. Daarnaast wordt professionalisering aangeboden aan leerkrachten van scholen in Leiden, gericht op de binnen het project ontwikkelde leerlijn voor W&T onderwijs en hoe zij dit in het curriculum kunnen inpassen.

In het Verwonderpaspoort participeren de volgende partners: Schoolbesturen (PROOLEiden, SCOL), Naturalis Biodiversity Center, Rijksmuseum Boerhaave, Technolab Leiden, Hortus botanicus Leiden, Sieboldhuis, Universiteit Leiden (Wetenschapsknooppunt Leiden, Junior Science Lab, Sterrewacht),

Naar buiten!, Vereniging Leidse Schooltuinen, Het Bewaarde land, Hogeschool Leiden, GGD.

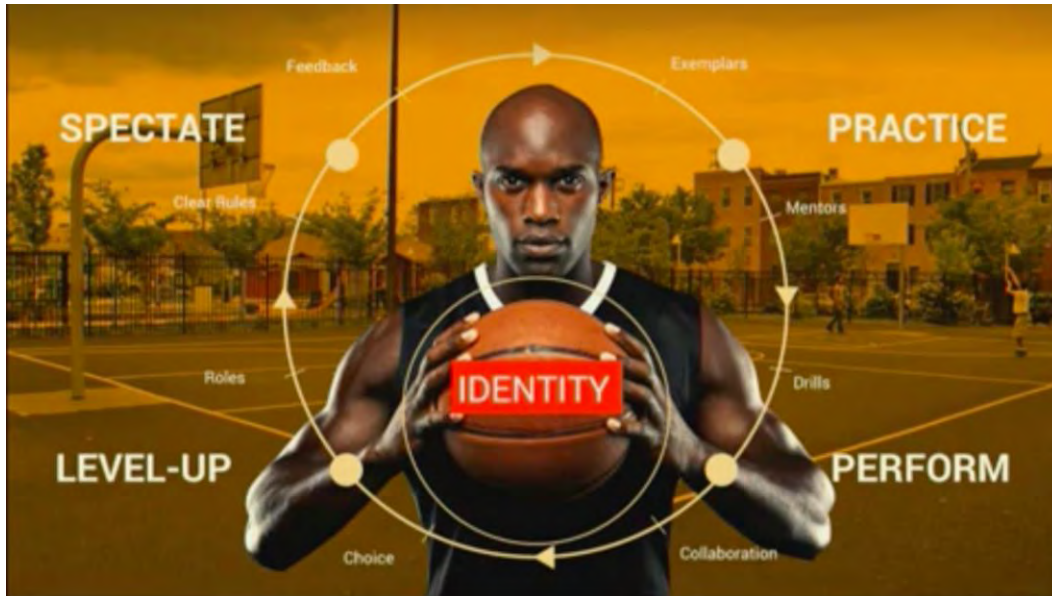
Bijlage 3: Uitgangspunten Natuur om de Hoek

Leren doe je niet alleen op school, dat doe je overal en altijd, een leven lang. Kinderen op de basisschool brengen ongeveer 16% van hun wakkere tijd door op school en 84% daarbuiten. Juist om begrip en liefde voor natuur te laten ontstaan en ontwikkelen, is verbinding tussen de verschillende leeromgevingen belangrijk, tussen buiten en binnen. Binnen de tijd die een kind op school zit, wordt veel verwacht van de school en de leerkracht. Er ligt een enorm potentieel om kinderen nieuwsgierig(er) naar en betrokken(er) bij de natuur in de eigen omgeving te maken wanneer scholen en buitenschoolse leeromgevingen in samenhang gaan samenwerken.

Het doel:

- *Jongeren in Nederland, met speciale aandacht voor achterstandswijken, op betekenisvolle wijze binnen en buiten school in aanraking te brengen met natuur en duurzaamheid; en ze instrumenten te bieden om vanuit verwondering en nieuwsgierigheid de natuur in de eigen omgeving te onderzoeken en verbeteren.*

De aanpak waarbij we binnen en buiten school in samenhang met elkaar verbinden, wordt een leerecosysteem genoemd. Een leerecosysteem is vergelijkbaar met op een sport zitten (zoals voetbal of basketbal, zie hieronder) of een muziekinstrument spelen. Dit zijn voorbeelden waarbij iemand van jongs af aan een leven lang verbonden kan blijven met haar of zijn passie. Als hobby of professioneel. Een leerecosysteem natuur maakt het voor mensen mogelijk om op natuur te zitten, om hun hele leven verbonden te blijven aan de natuur en geeft ze mogelijkheden om zelf een actieve rol te spelen.

Browyn Bevan in [Spokes Magazine \(#42 June 2018\)](#):

“There are countless opportunities not just to actually play basketball but to watch it (spectate), to play it (in pick up games after school and on weekends, with a full team or not), to perform and to watch others perform in neighborhood and school games, and to level up (to increase one’s skills, expertise and social capital). These opportunities are enabled not just by the existence of the courts and the balls, but by many different actors, who play roles as mentors, role models; and by multiple opportunities to observe the rules of the game, to understand the different roles involved, and to drill in both solo and team configurations. Through this process, basketball becomes part of the everyday social milieu”. (afbeelding ©Nichole Pinkard)

